

مبادله اطلاعات و منابع میان کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تهران^۱

نیلوفر محقق^۲

چکیده: ۱۱ کتابخانه مرکزی دانشگاه و ۴۹ کتابخانه دانشکده‌ای در شهر تهران از نظر مبادله اطلاعات مورد بررسی قرار گرفتند. ۵۱ درصد این کتابخانه‌ها با یکدیگر مبادله اطلاعات ندارند و فقط ۲۵ درصد آنها از منابع کتابخانه‌های خارج از کشور سود می‌برند. منابعی که بیشتر مبادله می‌شود عبارتند از: مقاله، کتاب، مبادله تلفنی اطلاعات، پایان‌نامه. ۲۹/۱ درصد کتابخانه‌ها فهرستی از منابع خود را برای سایر کتابخانه‌ها ارسال داشته‌اند. هر چند حدود ۷۷ درصد کتابداران با مبادله اطلاعات موافق هستند، لیکن محدودیت‌هایی مانند: نبود فهرستگان، کمبود تجهیزات، نداشتن خط تلفن مستقل، عدم استقلال کتابخانه‌های دانشکده‌ای، و عدم دسترسی به تکنولوژی نوین از جمله عوامل عدم رشد این گونه مبادلات است.

مقدمه

عصر حاضر با حجم عظیم و روزافزونی از اطلاعات رو به روست، به طوری که آن را عصر اطلاعات نامیده‌اند. شاید هیچ مرکز اطلاع‌رسانی یا کتابخانه خاصی به تنهایی نتواند همه آنچه را که به عنوان اطلاعات عرضه می‌شود گردآوری و سازماندهی کند و اشاعه دهد. امروزه اطلاعات موجب اتصال و پیوستگی دورترین نقاط جهان به یکدیگر شده است، چنانچه بر طبق نظریه مک‌لوهان "دهکده جهانی ارتباطات" به درستی به تحقق پیوسته است که در آن مراکز نگهداری

۱. برگرفته از نیلوفر محقق، "بررسی وضعیت مبادله اطلاعات و منابع میان کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تهران" به راهنمایی آقای دکتر عباس حزی پایان‌نامه کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.
۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

و اشاعه اطلاعات به‌طور گسترده‌ای پراکنده و تقسیم شده‌اند. هر مرکز تخصصی حرفه‌ای یا غیرحرفه‌ای با توجه به اهداف و وظایف خود سهمی از این جریان عظیم را برعهده دارد. اما آنچه به وضوح مشاهده می‌شود این است که بیشتر تولیدکنندگان اطلاعات در جهان منحصراً چند کشورند که از آنها به عنوان کشورهای پیشرفته یا شمال یاد می‌شود و در برابر آن سایر کشورها مصرف‌کننده اطلاعات یا کشورهای جنوب هستند.

ناتوانی در تهیه اصل منابع اطلاعات، فرایند ضعیف اطلاع‌رسانی، بی‌توجهی و نبودن امکانات و تجهیزات، عقب‌ماندگی تکنولوژی ارتباطات، و محدودیت‌های بازیابی همه جزو عواملی هستند که دسترسی سریع و صحیح محققان و متخصصان این کشورها را محدود می‌کند. اما برای آنچه ارائه شده و برای بدست آوردن سریع آن راه‌های مختلفی وجود دارد که این نقایص را به حداقل می‌رساند، که یکی از آنها مبادله و داد و ستد اطلاعات است. این امر امروزه حتی در کشورهای پیشرفته نیز به شدت مورد توجه است و پیشرفته‌ترین تکنولوژی‌ها را به خود اختصاص داده است و حتی از حد بازیابی، سفارش، و امانت مقاله و کتاب در کتابخانه‌ها فراتر رفته و به مبادله افکار و اطلاعات از طریق شبکه‌ها و پایانه‌های رایانه‌ای، ماهواره، و پست تصویری از دورترین نقاط جهان به یکدیگر تبدیل شده است.

تحقیق حاضر به بررسی وضعیت فعلی داد و ستد و مبادله اطلاعات در دانشگاه‌های شهر تهران که به تفکیک شامل کتابخانه‌های مرکزی و دانشکده‌ای دانشگاه تهران، شهید بهشتی، تربیت معلم، تربیت مدرس، صنعتی امیرکبیر، صنعتی شریف، خواجه نصیرالدین طوسی، هنر، علوم پزشکی ایران، الزهراء (س)، علامه طباطبایی، علم و صنعت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، و دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی می‌پردازد. بررسی نگرش مدیران و مسئولان کتابخانه‌ها، میزان کارکرد و فعالیت کتابخانه‌ها، بررسی نقاط قوت و ضعف و ایجاد زمینه‌های لازم و کاربردی و اجرایی برای فعال ساختن مبادله اطلاعات از اهداف این تحقیق است.

پرسش‌های اساسی

با توجه به هدف تحقیق، پرسش‌های زیر مطرح گردید:

- چند درصد از کتابخانه‌های دانشگاهی میان خود مبادله اطلاعات دارند؟
- آیا مبادله اطلاعات میان کتابخانه‌های دانشگاهی انجام می‌شود؟
- چه درصدی از کتابخانه‌های دانشکده‌ای مبادله اطلاعات را از طریق کتابخانه مرکزی خود انجام می‌دهند؟
- چه درصدی از کتابخانه‌های دانشکده‌ای خود مستقلاً به این کار می‌پردازند؟

- چه موادی میان آنها مبادله می‌شود؟

- کدام یک و چه درصدی از کتابخانه‌های دانشگاهی با مراکز علمی خارج از کشور مبادله اطلاعات و منابع دارند؟

- از چه روش یا روش‌هایی برای مبادله اطلاعات و منابع استفاده می‌شود؟

- چند درصد از کتابخانه‌های دانشگاهی از تکنولوژی جدید مانند رایانه یا ابزارهای دوربرد در مبادله اطلاعات و مدارک استفاده می‌کنند؟

فرضیه‌های تحقیق

۱. کمتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌های دانشگاهی و دانشکده‌های وابسته به آنها که در شهر تهران مستقر هستند به مبادله اطلاعات و منابع با یکدیگر می‌پردازند.
۲. کمتر از ۵۰ درصد کتابخانه‌های دانشگاهی با مراکز علمی خارج از کشور مبادله اطلاعات و منابع دارند.

روش پژوهش و جامعه مورد مطالعه

در این تحقیق روش پیمایشی به کار رفته و از ابزار پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات استفاده شده است. کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌ها و کتابخانه‌های دانشکده‌ای که در محدوده شهر تهران مستقر هستند و مشخصاً دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت معلم، تربیت مدرس، علامه طباطبایی، الزهرا(س)، صنعتی شریف، صنعتی امیرکبیر، علم و صنعت، خواجه نصیرالدین طوسی، هنر، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی و دانشگاه علوم پزشکی ایران جامعه مورد بررسی را تشکیل می‌دهد. به دلیل محدود بودن جامعه مورد مطالعه از نمونه‌گیری استفاده نشده و کل جامعه مورد پرسش قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

ابتدا اطلاعات گردآوری شده هر پرسشنامه کدگذاری رایانه‌ای شد و با استفاده از نرم‌افزار پی‌پی‌تی^۱ و اس‌پی‌اس‌اس^۲ تجزیه و تحلیل آماری گردید در تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش‌های آمار توصیفی استفاده شده است. یافته‌های به دست آمده را می‌توان به شرح زیر مورد اشاره قرار داد:

۱. از مجموع کتابخانه‌های دانشگاهی مورد بررسی در سطح شهر تهران به تفکیک ۱۱ کتابخانه مرکزی دانشگاه و ۴۹ کتابخانه دانشکده‌ای مورد پرسش قرار گرفتند در هیچ یک از آنها اساساً نظام مستقلی به نام مبادله اطلاعات و منابع وجود ندارد و یا کتابدار متخصص و آموزش دیده‌ای کارهای مربوط به آن را انجام نمی‌دهد. در نتیجه، پاسخ‌دهندگان غالباً مدیران یا معاونان، و یا کتابداران کتابخانه‌ها بوده‌اند که کارهای مربوط به امانت بین کتابخانه‌ای را انجام داده‌اند.

۲. ۷۷/۴ درصد از کتابداران درباره وجود جریان مبادله اطلاعات و منابع در کتابخانه‌های دانشگاهی نظر موافق داشتند و تنها ۱۳/۲ درصد از آنان مخالف بودند. کتابداران موافق در تشریح نظرات خود اعتقاد داشتند که نیمی از مشکلات مراجعان به کتابخانه مربوط به عدم دسترسی جامع و به موقع به منابع است که این مشکل می‌تواند از طریق ارتباط کتابخانه‌ها با یکدیگر برطرف گردد. به خصوص درباره کتابخانه‌های دانشکده‌ای با مجموعه‌های کوچک که امکانات زیادی نیز برای تهیه مواد مورد نیاز خود ندارند این امر حساستر است. از نظر آنها دو مشکل اساسی در این زمینه برای کتابخانه‌ها وجود دارد:

- الف. بی‌اطلاعی کتابخانه‌ها از موجودی یکدیگر؛
ب. نبودن یک جریان منظم و قانونمند که منابع را در سطح کتابخانه‌های دانشگاهی به گردش در آورد.

۳. میزان مبادله اطلاعات میان کل کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تهران ۴۹ درصد است. و ۵۱ درصد از کتابخانه‌های دانشگاهی شهر تهران با یکدیگر مبادله اطلاعات و مدارک ندارند. با توجه به نتیجه به دست آمده فرضیه این تحقیق تأیید می‌شود که طبق آن کمتر از نیمی از کتابخانه‌های دانشگاهی در شهر تهران با یکدیگر مبادله اطلاعات و منابع دارند و اکثر آنان رأساً به تهیه و خرید منابع اقدام می‌کنند. بنابراین، مسئله اساسی این است که با توجه به وضعیت بودجه ارزی فعلی، کتابخانه‌هایی که نتوانند مواد مورد نیاز خود را تهیه کنند و از طرفی مبادله منابع نیز انجام نشود مسئله کمبود منابع و قدیمی بودن آنها هر روز حادثر می‌شود.

۴. در تحلیل چگونگی عملکرد کتابخانه‌های دانشکده‌ای درباره اشتراک منابع ۳۸/۶ درصد آنها با یکدیگر و سایر کتابخانه‌ها مبادله اطلاعات دارند و ۶۱/۴ درصد در این زمینه فعالیتی ندارند. از مجموع ۳۸/۶ درصد که در امر مبادله حضور دارند ۴۴/۴ درصد آنها خود مستقلاً به این کار پرداخته و بقیه، یعنی ۵۵/۶ درصد، کاملاً وابسته به کتابخانه مرکزی خود هستند.

۵. مجموع کتابخانه‌های دانشگاهی که با مراکز علمی و کتابخانه‌های خارج از کشور مبادله اطلاعات و منابع دارند به ۲۵ درصد یعنی ۱۴ کتابخانه می‌رسد. و این در حالی است که ۷۵ درصد کتابخانه‌های دانشگاهی هیچ نوع مبادله اطلاعات و منابع ندارند. اکثر کتابخانه‌ها با کتابخانه بریتانیا ارتباط داشته و صرفاً از آن مقاله دریافت می‌کنند. بعضی کتابخانه‌ها مانند کتابخانه دانشگاه‌های صنعتی شریف، صنعتی امیرکبیر، علم و صنعت، تربیت مدرس، و خواجه نصیرالدین طوسی از طریق پایانه‌های رایانه‌ای پیوسته با بانک‌های جهانی اطلاعات در کشورهای امریکا، فرانسه، و آلمان ارتباط دارند. این ارتباط صرفاً یکجانبه بوده و این کتابخانه‌ها گیرنده اطلاعات کتابشناختی در زمینه‌های مختلف علمی هستند.

۶. منابع و اطلاعاتی که مورد مبادله قرار می‌گیرد عبارتند از کتاب، مقاله، اطلاعات مرجع تلفنی، ارجاع دانشجو، مجله، و مبادله اطلاعات تخصصی کتابداری. بیشترین میزان مبادله متعلق به مقاله است با ۳۷ درصد، سپس کتاب با ۲۹/۶ درصد، ارجاع دانشجو به مراکز و سایر کتابخانه‌ها با ۲۴/۱ درصد، و سرانجام ۲۲/۲ درصد از مراجعان از طریق تلفن به اطلاعات دسترسی می‌یابند. مبادله اطلاعات تخصصی کتابداری ۱۱/۱ درصد و مبادله مجله، پایان‌نامه، دیسک‌های رایانه‌ای، و پروانه ثبت اختراع در حداقل میزان مبادله قرار دارد.

اشکال عمده‌ای که در کار مبادله مواد از جمله کتاب در کتابخانه‌ها وجود دارد نبودن فهرستگان است که نتیجه آن خریداری عنوان‌های تکراری به وسیله کتابخانه‌هاست، و از طرف دیگر مراجعان نمی‌دانند که کتاب مورد نظر آنها در کدام کتابخانه موجود است. هدر رفتن هزینه، وقت، و امکانات از جمله معایب نبودن فهرستگان است. "طرح تعمیم خدمات

جدول ۱. توزیع فراوانی مواد مورد مبادله میان کتابخانه‌های دانشگاهی

درصد	تعداد	مواد مورد مبادله
۳۷	۲۰	مقاله
۲۹/۶	۱۶	کتاب
۲۴/۱	۱۳	ارجاع دانشجو
۲۲/۲	۱۲	مبادله اطلاعات تلفنی
۲۰/۴	۱۱	مجله
۱۱/۱	۶	مبادله اطلاعات تخصصی کتابداری
۹/۳	۵	پایان‌نامه
۹/۳	۵	دیسک رایانه‌ای
۹/۳	۵	دیسک فشرده

کتابخانه‌های تخصصی به افراد غیر عضو "که از طرف مرکز اطلاعات و مدارک علمی اجرا شده است تا حدودی از مشکل مراجعان برای دستیابی به منابع می‌کاهد، اما از طرف دیگر کامل نبودن فهرستگان کتب لاتین سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی که نیمه رها شده است از کارایی طرح تعمیم کاسته و همچنان مشکل بازیابی و دسترسی به کتاب را حل نشده باقی می‌گذارد. مجلات و پایان‌نامه‌ها غالباً در محل کتابخانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد و از نظر مبادله دارای کمترین درصد است.

دیسک‌های فشرده نوری دیسک‌های رایانه‌ای به تدریج در کتابخانه‌های دانشگاهی حضور می‌یابند و کتابخانه‌های بزرگ سعی می‌کنند تا به تهیه آنها در موضوعات مختلف و مورد نیاز هر چه بیشتر به روند سریع تولید و رشد اطلاعات نزدیک شوند.

لازم است با توجه به رشد روزافزون این دیسک‌ها فهرستگان آنها تهیه شده و در اختیار کتابخانه‌ها قرار گیرد. همچنین طبق ضوابطی به مبادله این مواد پرداخته و از خرید نسخه‌های مکرر به وسیله کتابخانه‌ها جلوگیری شود، چون در حال حاضر در کتابخانه‌های مختلف نسخه‌های تکراری فراوان یافت می‌شود که صرفاً مورد استفاده دانشجویان و اساتید آن دانشگاه قرار می‌گیرد. از طرف دیگر با ایجاد شبکه‌های اطلاع‌رسانی محلی و منطقه‌ای می‌توان به ارائه خدمات گسترده این منابع پرداخت که مانع از اتلاف هزینه خرید دیسک‌ها و نسخه‌های پشتیبان آن، زمان استفاده، محدودیت‌های دسترسی، و اتلاف تجهیزات و نیروی انسانی می‌شود.

مبادله اطلاعات تخصصی کتابداری به طور رسمی یا از طریق انجمن، یا اجتماع خاصی در کتابخانه‌ها صورت نمی‌گیرد و اکثر کتابداران نیازهای علمی و تخصصی خود را از طریق کتابخانه ملی یا از طریق شناخت همکاران خود در سایر کتابخانه‌های دانشگاهی بر طرف می‌کنند. مسئله مهم در این زمینه عدم همکاری‌های رسمی و تشکلی‌های حرفه‌ای کتابداران است. آنها از فعالیت‌ها و عملکرد همکاران خود در سایر مراکز اطلاعاتی ندارند و اصولاً اجتماعی که در آن کتابداران با مشکلات و مسائل حرفه‌ای مربوط به کتابداری آشنا شوند وجود ندارد و به همین جهت عملکردهای سلیقه‌ای و شخصی در همه کتابخانه‌ها به وضوح دیده می‌شود.

مبادله اطلاعات حرفه‌ای کتابداران، تبادل افکار تخصصی و حرفه‌ای، علائق و نوآوری‌های کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاهی باعث پویایی و اثتلاف کتابخانه‌ها خواهد شد.

۷. از میان روش‌های مختلفی که برای مبادله اطلاعات و منابع از کتابداران پرسیده شد، ۳۳/۳ درصد از روش زیراکس و تهیه کپی از منابع استفاده می‌کنند. در حقیقت این روش متداول‌ترین راه تهیه منابع در کتابخانه‌هاست، زیرا نسبتاً ارزان و به سبب امکان به کارگیری آن در

محل کتابخانه مورد توجه است. از پست نیز به طور معمول و در کتابخانه‌هایی که عضو نظام امانت بین کتابخانه‌ای هستند استفاده می‌شود.

۸. ۹/۶ درصد کتابخانه‌ها از تجهیزات پیشرفته رایانه‌ای و ابزار دوربرد اطلاعات در امر مبادله استفاده می‌کنند اما در ۸۰/۴ درصد کتابخانه‌ها از این تکنولوژی استفاده نمی‌شود. تعداد کمی هم که ذکر شد منحصراً شامل کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌هاست که یا با بانک‌های جهانی اطلاعات ارتباط دارند یا از دیسک‌های فشرده نوری در امر اطلاع‌رسانی به مراجعان خود استفاده می‌کنند. اما هیچ یک از این کتابخانه‌ها به وسیله شبکه‌ها یا پایانه‌های محلی و منطقه‌ای یا یکدیگر ارتباط ندارند.

جدول ۲. توزیع فراوانی به کارگیری تکنولوژی و ابزارهای رایانه‌ای در کتابخانه‌های دانشگاهی

درصد	تعداد	استفاده از رایانه
۱۹/۶	۹	بلی
۸۰/۴	۳۷	خیر
۱۰۰	۴۶	جمع

۹. در بررسی ارسال فهرستگان منابع و اطلاعات کتابخانه‌های دانشگاهی برای یکدیگر تنها ۲۹/۱ درصد آنان فهرستی از منابع خود را برای سایر کتابخانه‌ها می‌فرستند و اکثریت ۷۰/۹ درصد در این زمینه فعالیتی ندارند.

۱۰. در زمینه محدودیت‌ها و موانع موجود در مبادله اطلاعات و منابع کتابداران نظرات متفاوتی داشته‌اند که می‌توان به چند دسته تقسیم کرد:

- الف. نبودن فهرستگان‌های مواد و منابع برای آگاهی و دستیابی به منابع کتابخانه‌ها؛
- ب. کمبود تجهیزات سریع و مطمئن برای مبادله مواد مانند دستگاه زیراکس، فاکس و غیره؛
- پ. نداشتن خطوط مستقیم تلفن برای برقراری ارتباط سریع افراد یا کتابخانه‌ها یا یکدیگر؛
- ت. محدودیت و کمبود منابع و مواد و همچنین گهنة و قدیمی بودن آنها؛
- ث. عدم استقلال کتابخانه‌های دانشکده‌ای برای تصمیم‌گیری درباره چگونگی مبادله

اطلاعات و منابع؛

ج. محدودیت‌های مالی، ارزی و ریالی جهت خرید، یا مبادله مواد و منابع؛
 چ. طولانی بودن زمان ارسال یا دریافت منابع از کتابخانه‌های داخل و خارج از کشور؛
 ح. نبودن قوانین و مقررات لازم برای حفظ، نگهداری و ضمانت موادی مبادله می‌شوند؛
 خ. عدم برخورد جدی و فعال مسئولان کتابخانه‌ها و عدم برنامه‌ریزی مدون در جهت ایجاد و به‌کارگیری واحدی مستقل در کتابخانه‌ها برای مبادله اطلاعات و منابع؛
 د. عدم دسترسی به تکنولوژی پیشرفته و روزآمد؛

ذ. کمبود کارکنان آموزش دیده، فعال و علاقه‌مند به مبادله اطلاعات و منابع؛
 ر. عدم فعالیت مرکز اطلاعات و مدارک علمی و معاونت پژوهشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی در ایجاد تشکیلات فعال و قانونمند که به عنوان واسطه در امر مبادله اطلاعات و مدارک در کتابخانه‌های دانشگاهی عمل کند و به پشتیبانی از آن بپردازد. زیرا با وجود اختلاف و گوناگونی دانشگاه‌ها از نظر مواد و منابع و تجهیزات، و برای ایجاد هماهنگی و همسطح شدن فعالیت‌های کتابخانه‌ها لازم است سازمان مستقلی با هدف مبادله اطلاعات و منابع میان کتابخانه‌های دانشگاهی به فعالیت بپردازد و مدیران و مسئولان و کارکنان کتابخانه‌ها را مجاب به همکاری در این زمینه کند.

ز. تأثیر مبادله اطلاعات و منابع کتابخانه‌های دانشگاهی از نظر $27/8$ درصد از کتابداران موجب تسهیلات بیشتر و دسترسی جامع‌تر به منابع می‌گردد و از نظر $33/3$ درصد آنان موجب صرفه‌جویی در فضا، وقت، و هزینه می‌شود. $33/3$ درصد کتابداران نیز به هر دو مورد فوق اشاره کرده‌اند. مبادله اطلاعات و منابع موجب کامل‌تر شدن مجموعه‌های کتابخانه‌ها، شناخته شدن مراکز علمی و کتابخانه‌ها، دسترسی به منابع و پاسخ‌یابی مراجعان است که وظیفه اصلی کتابداران شمرده می‌شود.

خلاصه یافته‌ها

۱. در این تحقیق ۱۱ کتابخانه مرکزی و ۴۹ کتابخانه دانشکده‌ای مورد پرسش قرار گرفته‌اند.
۲. اکثر کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاهی با مبادله اطلاعات و منابع کاملاً موافق هستند.
۳. کمتر از نیمی از کتابخانه‌های دانشگاهی در تهران مبادله اطلاعات و منابع دارند.
۴. کمتر از نیمی از کتابخانه‌های دانشکده‌ای به مبادله اطلاعات و منابع می‌پردازند و اکثریت آنان در این باره به کتابخانه مرکزی خود وابسته هستند.
۵. تعداد بسیار کمی از کتابخانه‌های دانشگاهی با مراکز علمی خارج از کشور مبادله اطلاعات و منابع دارند.

۶. در کتابخانه‌های دانشگاهی مقاله به عنوان مهم‌ترین و اولین منبع مورد مبادله است.
۷. کتابخانه‌ها منابع خود را از طریق زیراکس و تهیه کپی مبادله می‌کنند.
۸. تعداد کمی از کتابخانه‌ها از تجهیزات پیشرفته رایانه‌ای و استفاده از دیسک‌های فشرده و یا ارتباط با بانک‌های جهانی اطلاعات استفاده می‌کنند و در اکثر موارد تبدیل از نظام دستی به رایانه‌ای انجام نشده است.
۹. تنها ۲۹/۱ درصد از کتابخانه‌ها فهرستی از منابع خود را برای سایر کتابخانه‌ها ارسال داشته‌اند.
۱۰. محدودیت‌های مبادله اطلاعات و منابع از نظر کتابداران متفاوت بوده و اکثر آنان به بی‌توجهی مسئولان کتابخانه‌ها اشاره می‌کنند.

پیشنهادات

۱. ایجاد یک سازمان که هماهنگ‌کننده فعالیت‌های اطلاعاتی میان کتابخانه‌های دانشگاهی باشد.
۲. دانشکده‌های وابسته به دانشگاه‌ها بتوانند در مبادله اطلاعات و منابع به‌طور مستقل عمل کنند.
۳. دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها با مراکز علمی و کتابخانه‌ها و بانک‌های اطلاعاتی جهانی رابطه فعال و مستمر برقرار کرده و فهرست منابع و مدارک خود را برای آنان ارسال دارند و متقابلاً از اطلاعات آنان استفاده کنند.
۴. کلیه منابع و مدارک کتابی و غیرکتابی در گردش و جریان مبادله قرار گرفته و کتابخانه‌ها در استفاده از منابع یکدیگر مشارکت داشته باشند.
۵. ایجاد و تهیه انواع فهرستگان‌های منابع موجود در کتابخانه‌ها و ارائه آن جهت استفاده سایر کتابخانه‌ها.
۶. ایجاد دوره‌های کوتاه‌مدت آموزش مبادله اطلاعات و منابع و توجه به اهمیت و چگونگی کاربردها و کارکردهای مبادله اطلاعات و منابع میان کتابخانه‌ها به مدیران و کتابداران.
۷. ایجاد مجراهای ارتباطی و پایانه‌ها و شبکه‌های محلی و منطقه‌ای برای کتابخانه‌های دانشگاهی جهت غنی‌تر کردن خدمات کتابداری و مبادله اطلاعات و منابع.
۸. تخصیص و افزایش بودجه مربوط به مبادله اطلاعات و منابع جهت گسترده شدن فعالیت‌های آن. ■